

(अनुष्टुभ)

परमार्थेन तु व्यक्तज्ञातृत्वज्योतिषैककः ।

सर्वभावान्तरध्वंसिस्वभावत्वादमेचकः ॥१६॥

क्या कहेते है ? शुद्ध निश्चयनयसे देखा जाय तो प्रगट व्यक्त नाम प्रगट ज्ञायक स्वभाव ज्योति मात्रसे आत्मा अेक स्वरूप है. आहाहा ! अंतर दृष्टिसे शुद्धनयसे देखने पर ज्ञायक व्यक्त प्रगट ज्ञायक स्वभाव अेक नजरमें, दृष्टिमें आता है. आहाहा ! शुद्ध निश्चयसे देखा जाय तो 'व्यक्त ज्ञातृत्व ज्योति' व्यक्त नाम प्रगट ज्ञातृत्व ज्योति भाव, अेकलो ज्ञायकमात्र. आहाहाहा... अे ज्ञानकी प्रधानतासे कथन है, પણ है अनंत अनंत अनंत गुण अे अनंत गुणका अंत नहीं छतना ज्ञायक स्वभाव मात्र आत्मा, अंतर्मुख देखनेसे अेकरूप ज्ञायकमात्र प्रगट देखनेमें नाम श्रद्धामें आता है. आहाहा... उसका नाम सम्यग्दर्शन है. अेक आत्मा अेक स्वरूप है. आहाहा !

“सर्वभावान्तर ध्वंसिस्वभावत्वात्” ज्या शुद्ध द्रव्यार्थिकनयसे अंतर्मुख स्वभावकी दृष्टिसे देखनेसे, आहा... अमाप अमाप गुणका भंडार भगवान उसकी शुद्ध द्रव्यनी दृष्टिसे, अंतरमें अेकरूप, जो के गुणका अंत नहि त्यां, छतना गुण है उसमें के गुणका अंत नहिं, के आ अनंत अनंतमें के आ आभीरका अनंतना आ अंत है अैसा नहीं, अने आभीरका अनंतमें आ आभिरका अंश है, अैसा भी नहीं, आहाहाहाहा ! प्रगट, व्यक्त नाम प्रगट, अंतर ज्ञायक ज्योति, अंतर्मुख अेकरूप देखनेसे अन्य द्रव्यका स्वभाव अने अन्य द्रव्यके निमित्तसे होनेवाला विभावसे दूर करनेरूप उसका स्वभाव है, आहाहाहा !

क्या कहेते है ? “सर्वभाव ध्वंसित्वात्” भगवान पूर्णानंदका नाथ स्वभावकी, आश्रयसे दृष्टि होनेसे, अे उसका स्वभाव रागादि विभावका नाश करनेका स्वभाव है, रागादिका व्यवहार रत्नत्रयको उत्पन्न करना अे उसका स्वभाव नहीं. आहाहाहा ! समजमें आया ? પણ

વો વ્યવહાર રાગાદિ હૈ એ ભગવાન જ્ઞાનસ્વરૂપ, અગાધ-અગાધ શક્તિકા પ્રભુ ભંડાર એ આહાહાહા.... વ્યક્ત પ્રગટ જ્ઞાતૃ હૈ, ઉસકા સ્વભાવ વિભાવકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. વ્યવહાર રત્નત્રયકા રાગ ઉત્પન્ન કરનેકા તો સ્વભાવ નહિ પણ ઉસકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા !

બહુ વાત, અત્યારે તો એ ચાલે કે વ્યવહાર કરો વ્રત તપ ભક્તિ પૂજા એ નિશ્ચયને પમાડશે, અરે પ્રભુ, આહાહા ! (જ્યાં) નિશ્ચય વસ્તુ હૈ ત્યાં રાગકા સ્પર્શ નહીં. આહાહાહા ! અંતર વસ્તુ એક સમયમાં પરિપૂર્ણ અનંત ધર્મ નામ ગુણકા સમુદાયરૂપ એકરૂપ. આહાહા ! ત્રણ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયપણે પરિણમના એસે દેખના વો તો વ્યવહાર હૈ અને ઉસકો મલિન કહેનેકા વ્યવહાર હૈ. આહાહાહા ! ક્યો ? કે નય અધિકારમાં આવ્યું છે ને નયમાં છેલ્લે નહિ અશુદ્ધ-શુદ્ધ, આહાહાહા... માટીમેં ઉસકા અનેક વાસણકી પર્યાયસે દેખો તો એ અશુદ્ધનયસે હૈ. આહાહાહા ! અને માટીકા એકરૂપ દેખો તો શુદ્ધનયસે હૈ, આહાહાહા ! એમ ભગવાન આત્મા ઉસકી દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય નિર્મળ, આહાહાહા ! પર્યાયસે દેખો તો એ અશુદ્ધનય હૈ. આહાહાહા ! ત્યાં મેચક કહા થા ને દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા ? ભાઈ મારગડા જુદા બહુ પ્રભુ બહારના હોંશે ને હરખે ચાલ્યું જાય જગત અનાદિસે. એ વ્યવહાર રત્નત્રયના હોંશમાં પણ વ્યવહાર તો હૈ નહીં ઉસકો નિશ્ચય બિના, પણ એ માનતે હૈ કે હમારે વ્યવહાર હૈ, કે વ્રત ને તપ ને, ભક્તિને, કષાય-શુભભાવ જોરદાર ઈતના ચલે. આહાહા... પ્રભુ ! એ તો અહીંયા કહેતે હૈ કે એ તો રાગ હૈ અશુદ્ધતાકી ઉત્પત્તિ હૈ ઉસકી તો અહીંયા બાત હૈ હી નહીં, પણ એકરૂપ ભગવાન આત્મા પરમાર્થસે જો દેખા જાય તો એ સ્વભાવ ઉસકા એસા હૈ કે ભેદકા અશુદ્ધકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા !

દૂસરી દૈષ્ટિસે કહીએ તો એ પર્યાય દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયસે દેખો તો એ અશુદ્ધનય હૈ, આહાહાહા ! રાગકી બાત અહીંયા નહીં, ફક્ત ભગવાન એકરૂપે અનંતગુણનો વ્યક્ત પ્રગટરૂપ સ્વરૂપ ઉસકી દૈષ્ટિસે દેખો તો એકરૂપ હૈ એ, અને એ અપેક્ષાએ નિર્મળ હૈ, અભેદ હૈ. આહાહા ! એ શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિકનયકા વિષય હૈ, જ્યારે એ દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્રપણે પરિણમે એ વ્યવહારનયકા વિષય હૈ, એ અશુદ્ધનયકા વિષય હૈ, એ ભેદરૂપનય હૈ, વો તો મલિનતા કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ. (શ્રોતા:- પ્રયોજનભૂત વાત છે.) હૈં ? આહાહા ! અને ભગવાન એકરૂપે ત્રિકાળ હૈ એ ઉપર અંતરની દૈષ્ટિ લગાનેસે દ્રવ્યાર્થિકનય દ્રવ્ય નામ અખંડ પૂર્ણ વસ્તુ અભેદનો અર્થ, અહીંયા અખંડ એક વસ્તુ ઉસકી દૈષ્ટિસે દેખો તો એકરૂપ સ્વરૂપ હૈ, એમાં ત્રણ ભેદ જે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના પરિણમન એ ભેદ એ ભેદ ભી ઉસમેં આતા નહીં. આહાહાહા ! જ્યાં ગૌણ હો જાતા હૈ - અપની નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય ભી ત્રિકાળીકો દેખનેસે, એ નિર્મળ પર્યાય ભી વ્યવહાર, ગૌણ હો જાતા હૈ. આહાહાહા ! આવું સ્વરૂપ છે ભાઈ એ રીતે ન બેસે, સ્વરૂપ જ એસા હૈ. આહાહા ! અશુદ્ધપણે પરિણમના ઉસકી તો બાત કહાં રહી ? આહાહા... વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પૂજા એ તો પરિણામ અશુદ્ધ હૈ. આહાહા ! યહાં તો શુદ્ધ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા અપની પર્યાયમેં દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે પરિણમે તો એને પણ અશુદ્ધનયકા વિષય કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! આવી વાત છે.

ઉસકો મેચક કહા હૈ, ઉસકો વ્યવહાર કહા હૈ. આહાહાહા ! એ પ્રવચનસારકી ૪૬ ને ૪૭ નય હૈ, ચાર ને છ ને ચારને સાત, અશુદ્ધ પહેલી હૈ વો. આહાહા ! આત્માકો એકરૂપ દેખના વો શુદ્ધનય નામ યથાર્થ દૈષ્ટિ હૈ, અને પર્યાય ભેદસે સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના પર્યાય ભેદસે દેખના એ અશુદ્ધનય હૈ, ઉસકો અહીંયા મેચક કહા હૈ. આરે આવી વાતું છે બાપા. લોકોની તકરાર તો હજી બહારની છે. વ્યવહાર દયા દાન વ્રત ભક્તિ તપ આટલું સહન કરે પરિષદ અને આ બધું એનાથી પામશે. આહાહા ! (શ્રોતા:- બધી બહારની વાતું છે અંદરનું કાંઈ ન આવે) બહારની વાતો, અંતરનો નાથ, સ્વભાવનો સાગર એકરૂપને દેખનેસે એ સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, આહાહા ! એ ત્રિકાળી શુદ્ધકો દેખનેસે, અભેદ કહો કે શુદ્ધ કહો, દ્રવ્ય કહો, અભેદ કહો, શુદ્ધ કહો, દ્રવ્યાર્થિકનયના વિષય કહો, આહાહાહા... ઉસકી દૈષ્ટિસે ભગવાન એકરૂપ હૈ, એ વસ્તુ સ્વભાવ વિભાવકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ, વિભાવ કી ઉત્પત્તિ કરનેકા ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! ગજબ વાત હૈ. સમજમેં આયા ? અખંડ એક સ્વભાવકી દૈષ્ટિમેં એક સ્વભાવ એ વિભાવકા નાશ કરનેકા ઉસકા સ્વભાવ હૈ. હૈ દેખો !

સર્વભાવાન્તરમ્, ભાવાન્તર નામ અપના ભાવ સિવાય અલાવા અનેરા ભાવ ભેદભાવ, અશુદ્ધભાવ, રાગ ભાવાદિ, આહાહાહાહા... અરે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય ભેદભાવ, આહાહા ! હૈ ? સર્વ ભાવાન્તર અપના જાયક ભાવસે અંતર, અનેરા, આહાહાહા... અપના જાયકસ્વભાવ સ્વરૂપ એકરૂપસે અનેરા, રાગ કે ભેદભાવ, આહાહાહાહા... “ભાવાન્તર ધ્વંસિસ્વભાવત્વાત્” ઉસકા તો નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! પ્રભુ ! તો વ્યવહારસે નિશ્ચય હોતા હૈ એ વાતતો બડી મિથ્યાત્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? શ્લોક બહુ અચ્છા આયા હૈ. આહાહા ! બહુ ભર્યું છે. ઓહોહો !

અંતર્મુખ દૈષ્ટિસે દેખનેસે એકરૂપ દેખનેમેં આતા હૈ, અને એ એકરૂપ દૈષ્ટિ હો ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન અને એ સ્વભાવ એકરૂપ જે દિખતે હૈ ઉસકા સ્વભાવ એસા હૈ કે ભેદકો અને અશુદ્ધતાકો નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા ! એ અખંડ ને અભેદ ને શુદ્ધ જો સ્વભાવ હૈ એ ભેદકો ને રાગકો ઉત્પન્ન કરે એસા તો ઉસકા સ્વભાવ નહીં. આહાહા ! ગજબ વાત કરતે હૈ.

પુણ્ય ને પુણ્યના પરિણામ વ્યવહાર રત્નત્રય વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પૂજા ને ગજરથ આહા... એસા શુભભાવ, ઉસકા સ્વભાવ ભગવાનકા એકરૂપ હૈ, એ ભેદ-અશુદ્ધતાકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. વો તો ઠીક, પણ વો એકરૂપ સ્વભાવકી દૈષ્ટિસે, એકરૂપ સ્વભાવ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જો ભેદ હૈ ઉસકા ભી અભાવ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહાહા ! ભેદકા ભી નાશ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે. અરેરે ! બહુ ગાથા અલૌકિક છે.

પરમાર્થન, પરમાર્થ એટલે આ પરનો પરમાર્થ કરવો એ ? આહાહા ! (શ્રોતા:- ત્રિકાળ સ્વભાવનો સ્વીકાર કરવો) પરમાર્થ નામ પરમ પદાર્થની દૈષ્ટિસે એમ, પરમપદાર્થ ભગવાન પૂર્ણાનંદ અનંત આનંદકા કંદ એ, આહાહાહા... પરમ પદાર્થની દૈષ્ટિસે દેખને પર, આહાહા... એ પ્રગટ જાયક જ્યોતિમાત્ર આત્મા એક સ્વરૂપ હૈ. આહાહાહા... શુદ્ધકો દેખનેસે-અભેદકો દેખનેસે, આહાહા... એ એકરૂપ સ્વભાવ હૈ, એકરૂપ કહો, શુદ્ધ કહો, અભેદ કહો. આહાહા... ઔર એ શુદ્ધ સ્વભાવ, એકરૂપ સ્વભાવકા અશુદ્ધતાકા પર્યાય ભેદકા ભી અભાવ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આવો

માર્ગ આકરો પડે માણસને શું થાય ભાઈ ? મોટા ઝઘડા આમાં ઉભા થયાં છે ને ? ભાઈ મારગડા પ્રભુના. આહાહા !

વીતરાગ સ્વભાવરૂપે શુદ્ધ પડા છે ને પ્રભુ અખંડ વ્યક્ત પ્રગટ. આહાહા ! ઉસકો દેખનેસે એકરૂપ હી છે અને એકરૂપ દ્રવ્યકા સ્વભાવ અનેકરૂપ અશુદ્ધતા ને ભેદકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! ક્યોંકિ અભેદકી એકકી દૈષ્ટિમે ભેદ દેખનેમે આતા નહીં, વો કારણે ભેદકા ભી અભાવ કરનેકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! એય ! કયા ભેદ ? સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય નિર્મળ એ ભેદ. આહાહા ! એ અશુદ્ધનયકા વિષય છે, અશુદ્ધનય કહો, વ્યવહાર કહો, મેચક કહો, એને મલિન કહેનેકા વ્યવહાર કહો. આહાહાહાહાહા !

ભગવાન એકરૂપ સ્વભાવ જે ત્રિકાળ, ઉસકો શુદ્ધ કહો, નિર્મળ કહો, એક કહો, દ્રવ્યાર્થિકનયકા વિષય કહો. આહાહા ! એ શુદ્ધનય સ્વરૂપ કહો, એ સ્વભાવ ઉસકા, આહાહા... ઉસકી દૈષ્ટિ કરનેસે ઐસા પૂર્ણ સ્વભાવકા આશ્રય લેનેસે, પૂર્ણ સ્વભાવકા અવલંબન લેનેસે, પૂર્ણ સ્વભાવકા એકરૂપકા સ્વીકાર કરનેસે, આહાહાહા... આવી ચીજ છે આકરી. એ ભેદ સર્વભાવાન્તર છે ને ? સર્વભાવાન્તર, અપના અભેદ સ્વભાવ સિવાય- અલાવા, આહાહાહા... સર્વભાવાન્તર અપના જ્ઞાયક એકરૂપભાવસે અનેરા ભાવ અશુદ્ધ ને પર્યાય ભેદ સબકા નાશ કરનેકા સ્વભાવ છે. આહાહાહાહા ! સમજમે આયા ? અલૌકિક બાત છે પ્રભુ ! એ ચૈતન્યની લીલા અલૌકિક અંદર છે. આહાહા ! આહાહા !

જિસકી પર્યાય અંતર્મુખ હોનેસે અનંત અનંત અનંત અનંત અનંતગુણકા પિંડ પ્રભુ જે ગુણકા છેલ્લા આખીરકા આ, ઐસે નહીં (અસીમ) ઉસકા સમ્યગ્જ્ઞાન પત્તા લે લેતે છે. કયા કહા એ ? બાપુ જ્ઞાન એટલે આ શાસ્ત્રકા ભણતર ને એ કાંઈ જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! અંતર જે સ્વરૂપ જે અખંડ અભેદ (ઉસકા) જ્ઞાન હુઆ, એ જ્ઞાનકી પર્યાય અનંત અનંત અનંત અનંત ઐસા ગુણકા પ્રકાર જિસકા અંત નહીં ગુણકી સંખ્યાકા ઐસા અનંતકા, પર્યાય જ્ઞાનકી અંત લે લેતી છે, અંત નામ ઉસકા જ્ઞાન કર લે લેતી છે. આહાહાહાહા ! સમજમે આયા ?

મારગ ભાઈ ! અત્યારે તો ઘણી ગરબડ થઈ ગઈને, અત્યારે તો આ ચોર કોટવાલને દંડે એવું થઈ ગયું છે. આહાહાહા ! પ્રભુ સત્ય તો આ છે ને નાથ ! આહાહા ! તારો સાહેબો અંદર અનંત આનંદના ગુણાદિથી ભરેલો પ્રભુ છે ને નાથ ! આહાહા ! એ તારા સાહેબાની સંપદા શું કહેવી, કયા કહેની ? પ્રભુ તેરી સંપદા ને તેરા ગુણકી સંખ્યા કયા કહેની ? આહાહા ! ઐસે એકરૂપ અનંતગુણ હોનેપર ભી ભેદકી દૈષ્ટિ ન કરનેસે, આહાહાહાહા... એકરૂપ અભેદકી દૈષ્ટિ કરનેસે, એ શુદ્ધ કહો, ઉસકો અભેદ કહો, ઉસકો એક કહો, એ અભેદ ને એક ને શુદ્ધ દૈષ્ટિ અથવા અભેદ શુદ્ધ ને એક સ્વભાવ, અશુદ્ધતા ને અનેક ભાવકા નાશ કરનેકા ઉસકા સ્વભાવ છે. આહાહાહા ! ભલે પર્યાય છે, પણ ઉસકો ગૌણ કર દેનેકા ઉસકા સ્વભાવ છે. આહાહા ! સમજમે આયા ? શશીભાઈ ! આવું છે સ્વરૂપ ભાઈ ! આહાહાહા !

બહુ શ્લોક અલૌકિક છે, આમાં વિશેષ કયા આયા ? સર્વભાવાંતરચિદ્દે. આહાહાહાહા ! ભગવાન અંદર ગુણ ગુણીકા ભેદસે ભી રહિત અભેદ, એક શુદ્ધ દ્રવ્ય જિસકા પ્રયોજન છે ઐસા નયસે દેખો તો, આહાહાહા... એ સ્વભાવ એકરૂપ છે ઐસી દૈષ્ટિ હુઈ તો સમ્યગ્દર્શન હુઆ.

આહાહા ! સમ્યક્ નામ સત્ય દર્શન હુઆ, કયોંકિ અભેદ વસ્તુ હૈ હી, એ શુદ્ધ હૈ, એક હૈ, એસી દૈષ્ટિ હુઈ તો એ સમ્યક્, સત્ય દૈષ્ટિ હુઈ. આહાહાહા ! ઓર રાગકી દૈષ્ટિ હૈ એ તો મિથ્યાદૈષ્ટિ ઉસસે લાભ માનનેવાલા પણ ઉસકા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકા નિર્મળ પર્યાયકા ભેદકા લક્ષ હૈ, એ અશુદ્ધતા ને વ્યવહાર કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ એકરૂપ સ્વરૂપ. આહાહા ! ચૈતન્ય રત્નાકર, ચૈતન્યના અનંત રત્નોકા આકાર નામ સમુદ્ર, વો વ્યક્ત નામ પ્રગટ હૈ વસ્તુ, એ ઉપર દૈષ્ટિ દેનેસે એકરૂપતા દૈષ્ટિમેં આતા હૈ, અને એ એકરૂપકા સ્વભાવ, અભેદકા સ્વભાવ, શુદ્ધકા સ્વભાવ, એ અપના અભેદભાવ સ્વભાવ અલાવા, અનેરા ભાવકા અભાવ કરનેકા સ્વભાવ હૈ. આહાહાહા ! આવી વાતું છે.

બહુ શ્લોક, ઓહોહો ! સંતોએ થોડા શબ્દોમેં સારા દરિયા ભર દિયા હૈ, ગાગરમેં સાગર ભર દિયા હૈ. આહાહા ! સાગરનું ચિત્ર બનાવીને ગાગરમાં નાખે એ કાંઈ સાગર નહીં. આહાહા ! થોડા શબ્દોમેં સારા સાગર ભર દિયા હૈ અંદર. પ્રભુ તેરી પાર નહીં પ્રભુ તું એસા હૈ ને નાથ, તારા ગુણનો પાર નહીં ઈતના ગુણ છતાં તો હમ એસે વ્યક્ત એકરૂપ કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહા ! દર્શન, ૧૪ મી ગાથામાં દર્શનકા અધિકાર હુઆ. ૧૫ મેં જ્ઞાનકા ૧૬ મેં દર્શન જ્ઞાન સહિત આ સ્થિરતાકા અધિકાર હૈ. આહાહા ! જ્યાં ભગવાન એકરૂપ હૈ એસી દૈષ્ટિ હુઈ, ત્યાં સ્થિરતા કરના હૈ એ એકરૂપ સ્વભાવમેં સ્થિરતા ને રમણતા કરના હૈ, તો હજી એકરૂપ સ્વભાવ દૈષ્ટિમેં આયા નહીં ઉસકો સ્થિરતા કહાં કરના ? આહાહા ! તો ઉસકો ચારિત્ર તો કહાંસે આતા હૈ ? અહીં એમ કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ?

અનંત અનંત ધર્મ સ્વરૂપ ભગવાન એકરૂપ, એકરૂપ દૈષ્ટિમેં આયા નહીં, વેદનમેં આયા નહીં, અનુભવમેં આયા નહીં, તો ઉસમેં રમના એ ચીજ તો દૈષ્ટિમેં આયી નહીં તો રમના કહાંસે હોગા ? આહાહા ! છતે... એ સ્વરૂપકી શ્રદ્ધા જ્ઞાન ને રમણતા તીન ભેદકા લક્ષ કરના એ અશુદ્ધનયકા વિષય હૈ. આહાહાહાહા... એ અશુદ્ધનયકા વિષયકો અભાવ કરના એકરૂપ સ્વભાવકા સ્વભાવ હૈ. આહાહા ! આહાહા !

અન્ય દ્રવ્યકે સ્વભાવ ઓર અન્ય દ્રવ્યકે નિમિત્તસે હોનેવાલે વિભાવકો દૂર કરનેરૂપ ઉસકા સ્વભાવ હૈ, ઈસલિયે એ અમેયક હૈ, કોણ ? ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ એ અમેયક હૈ, એક હૈ, શુદ્ધ હૈ, આહાહાહા ! અને પર્યાયનાં ભેદો અનેક હૈ, અશુદ્ધ હૈ, વ્યવહાર હૈ, મલિન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આ વાણી ક્યાં છે ભાઈ ? દિગંબર સંતો એ તો કેવળજ્ઞાનનાં કેડાયતો, કેવળજ્ઞાનને ખડા રાખ્યા છે. આહાહાહા ! ત્રણ બોલ લિયા, અમેયક હૈ, શુદ્ધ હૈ, એકાકાર હૈ, એમ. પર્યાય ભેદ એ અશુદ્ધ હૈ, અનેક હૈ, અનેકાકાર હૈ, આહાહા... ક્યા અનેક ? દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાયરૂપે ત્રણરૂપે હોના એ અશુદ્ધ હૈ અનેકાકાર હૈ. આહાહાહા ! એક નહીં, અનેક હૈ, વ્યવહાર હૈ, ગજબ વાત હૈ પ્રભુ. આહાહા ! રાજમલ્લકી ટીકામેં તો મેયક, મલિન કહેનેકા વ્યવહાર હૈ એસા કહા હૈ. આહાહાહા ! આહાહાહા ! બહુ શ્લોક ઊંચો છે, ભાગ્યશાળીને તો એના અર્થો જાને પડે એવી વાત છે. આહાહાહા ! આમાં તકરાર ને વાદ-વિવાદે ક્યાં પાર પડે ? (શ્રોતા:- અંદરમાં તો સમાઈ જવાની વાત છે) આહાહા ! જ્યાં અહિંયા સ્વરૂપ જે એકરૂપ છે, ઉસકો એ એકરૂપ શુદ્ધ ને અભેદ કહા, એ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની નિર્મળ પર્યાયરૂપે પરિણમે, ઉસકો ભી

અશુદ્ધ વ્યવહાર મેચક મલિન (કહા). આહાહા ! સમજમે આયા !

ભાવાર્થ:- ભેદ દંષ્ટિકો ગૌણ કરકે એમ કહા, નાશ કરકેનો અર્થ ગૌણ કરકે યૂ. સમજમે આયા ? દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્રકી પર્યાય ઉસકો ભેદ હૈ તો ઉસકો ગૌણ કર દિયા, અખંડ જ્ઞાયકભાવકી દંષ્ટિમે ઉસકી કોઈ કિંમત નહીં, ગૌણ કર દિયા. આહાહાહા... નાશવાન કહો ને ? સ્વભાવ એસા હૈ કે ભેદકો અને અનેરાકો નાશ કરનેકા, ઉસકા અર્થ કિયા હૈ, કે નાશ કરનેકા અર્થ કયા ? સમજમે આયા ? કે ભેદ દંષ્ટિ કો ગૌણ કરકે યૂ. આહાહા ! નિર્મળ પર્યાય જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકી હૈ, પણ વો ઉસકો ગૌણ કરકે, આહાહા... ઉસકો ત્રિકાળી સ્વભાવ નાશ કરનેકા સ્વભાવ એસા કહેનેમે આયા હૈ. ગૌણ કરકેનો અર્થ ? ઉસકી કોઈ ગણતરી નહીં. આહાહાહા ! ગણતરીમાં લેનેકી ચીજ તો એ અખંડ આનંદ શુદ્ધ એ એક હી હૈ. આહાહા... આહાહાહા...

આવો માર્ગ, વસ્તુનું સ્વરૂપ એસા હૈ, પર્યાયકો ગૌણ કરે બિના દંષ્ટિ દ્રવ્યકી હોગી હી નહીં અને દ્રવ્યકી દંષ્ટિ હુઈ ત્યાં સમ્યગ્દર્શન આદિ પર્યાય પણ ગૌણ હો જાતી હૈ ક્યોંકિ અભેદમે ભેદ દિખતે નહીં. એ સાતમી ગાથા, ભેદદંષ્ટિકો ગૌણ કરકે અભેદ દંષ્ટિસે દેખા જાએ તો આત્મા એકાકાર હી હૈ, શુદ્ધ હૈ, એક હૈ, અભેદ હૈ, નિશ્ચય હૈ, વહી અમેચક હૈ, એ નિર્મળ હૈ, ભારે કામ ભાઈ !

આત્માકો પ્રમાણ નયસે મેચક અમેચક કહા, કયા કહેતે હૈ ? ત્રિકાળીકી દંષ્ટિસે અમેચક હૈ, પર્યાય દંષ્ટિસે મેચક હૈ, દોહી પ્રમાણસે મેચક અમેચક દોહી કહા, પ્રમાણ એટલે દોહીકો જાનનેવાલા પ્રમાણસે મેચક અમેચક કહા, ઉસ ચિંતાકો મિટાકર, આહાહા... એ પણ વિકલ્પ હૈ, પક્ષ હૈ. આહાહા ! વૈસે, જૈસે સાધ્યકી સિદ્ધિ હો, આહા... મોક્ષ, સાધ્યકી સિદ્ધિ હો એસા સ્વરૂપકી એકાગ્રતા કરના, આહા... એસા કરના ચાહિયે એ આગેકે શ્લોકમે કહેતે હૈ.

(અનુષ્ટુપ્)

આત્મનશ્ચિન્તયૈવાલં મેચકામેચકત્વયોઃ।

દર્શનજ્ઞાનચારિત્રૈઃ સાધ્યસિદ્ધિર્ન ચાન્યથા ॥ ૧૧ ॥

“એક જાણીએ દેખીએ, રમી રહીએ એક ઠોર” આહા ! એ શ્લોક પહેલે કહા થા. એક જાણીએ દેખીએ રમી રહીએ એક ઠોર. આહાહા... “સમળ વિમળ ન વિચારીએ એ હિ સિદ્ધિ નહીં ઓર” આ શ્લોકનો અર્થ. આ શ્લોક હૈ ને ઉસકા અર્થ. જુઓ એ આવ્યું ૨૦ મો છે ને પણ આમાં ૨૦ માં લીધું છે, પછી આમાં આવે છે ને એટલે...

“એક દેખીએ જાણીએ રમી રહિએ એક ઠોર” સમળ વિમળ ન વિચારીએ, સમળ નામ ભેદ, નિર્મળ નામ અભેદ. આહાહા ! સમળ વિમળ ન વિચારીએ આહા... યે હી સિદ્ધિ નહીં ઓર આ સિવાય અન્યથા કોઈ સિદ્ધિ મુક્તિ હોતી નહીં. આહાહા ! સમજમે આયા ? આહાહા..

યહ આત્મા, મેચક અમેચક કહો. મેચક એટલે ભેદરૂપ મેચક કહો, ભેદ કહો, પર્યાય કહો, અશુદ્ધતા કહો, અનેકાકાર કહો ઓર અમેચક હૈ, અભેદ કહો, એકાકાર કહો, શુદ્ધ કહો, એકરૂપ કહો એ ચિંતાસે ‘અલમ્’ એસી ચિંતાસે બસ થાઓ. આહાહાહા ! એસા વિકલ્પકી ભેદકી અભેદકી ચિંતાસે બસ થાઓ. અલમ્ ! પ્રભુ ઉસસે કોઈ લાભ નહીં હૈ. આહા... આહાહા ! હૈ ? અભેદરૂપ એકાકાર ચિન્તયા એસી ચિંતાસે બસ હો, સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ તો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર ત્રીન ભાવોસે હી હોતી હૈ, પરિણમનસે એમ કહેતે હૈ, વ્યવહાર બતાયાને, પાછા એ

દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના પરિણમન, પરિણમનકા વિચાર, આ અભેદ હૈ ને શુદ્ધ હૈ, આ ભેદ હૈ ને અશુદ્ધ હૈ. ઐસા વિકલ્પસે બસ થાઓ. આહાહાહા !

આવો ઉપદેશ હવે, નવરાશ માણસને ન મળે, આખો દિવસ કામ, હવે આવું એને સમજવું ક્યારે સમજે એ. આહાહા ! નવરાશ ક્યા કહેતે હૈ, ફુરસત, ફુરસત નહીં ૨૦-૨૨ કલાક ધંધા ને વેપાર ને પાપમાં આખો દિવસ હોંશ ને હરખ, પૈસામાં ને બાયડીમાં ને છોકરામાં ધંધામાં. આહાહા ! આહાહા ! હોંશું-હોંશું હોંશ આમ જાણે, આહાહા... ક્યાંય ઘાત (હિંસા) થઈ જાય આત્માકા ખબર નહીં. આહાહા ! પરની હરખું હોંશિંડા મત હોંશ ન કિજીએ, એક સજજાય આતી હૈ, એ સજજાય માળા હૈ ને એ ચાર ? ઉસમેં આતા હૈ, પરમેં હોંશ ન કર પ્રભુ, પરમેં રાજી ન થા. આહાહા ! તેરા આનંદકા નાથ પડા હૈ ત્યાં જાને પ્રભુ આહા... ત્યાં તેરે આનંદકી હોંશ આયેગી. આનંદ કા અનુભવ હોગા. આહાહા !

બહારમાં ભટકા ભટક કરતે હૈ અહીંથી આ રાજી, આ રાજી, પૈસા મિલા ને આબરૂ મિલી ને કિર્તી મિલી ને, શરીર સુંદર ને લડકા મિલા આઠ-આઠ દસ-દસ બાર-બાર લડકા. આહાહા... બે-બે વર્ષે એક થાય તો ચોવીસ વર્ષે બાર. બાર દિકરા (શ્રોતા:- બાર ભાયા) બારભાયા છે ને અમારે વીંછીયામાં છે વીંછીયામાં છે બારભાયા બબ્બે વર્ષે દિકરો થાય તો ચોવીસ વર્ષે બાર થાય. વીસ વર્ષે પરણ્યાં હોય ત્યાં તો યુમ્માલીસ-પીસ્તાલીસ વર્ષે તો બાર છોકરા થઈ જાય, ધૂળ ધાણી ને વા પાણી હૈ. આહાહાહા ! (શ્રોતા:- અનંત ભવથી આ કર્યુ હશેને ?) આ જ કર્યુ છે. આમ જરાકમાં પૈસા થાય ને હોંશ ને, છોકરા રળેને હોંશને હરખને (શ્રોતા:- છોકરા રળેને અને ખેતરમાંથી ઉપજ આવેને દિકરાવ કમાય) ધૂળમાં હૈ નહીં, શું કમાય ? આહાહા ! દિકરા કોના ? પૈસા કોના ? ખેતર કોના ? આહાહાહા ! આબરૂ ગુડવીલ ને નાક લાંબા છે, કાપી નાંખવાના છે. આહાહા !

અહીં કહેતે હૈ ભાષા કૈસી વાપરી હૈ મેચક તે ભેદરૂપ અને અનેકાકાર, પર્યાયનાં ભેદો તે ભેદરૂપ અનેકાકારને મેચક મલિન. અમેચક એટલે અભેદરૂપ અને એકાકાર નિર્મળ એમ, એમ લેનાં, 'એ ચિંતયા એવ અલમ્' ઐસી ચિંતાસે બસ હો. આ સાધ્ય આત્માકી સિદ્ધિ તો, આહાહા... સ્વભાવકે આશ્રયસે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રરૂપે પરિણમના એ મુક્તિકા ઉપાય હૈ. આહા ! સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા ધ્યેય બનાકર દ્રવ્યકો, આહાહાહા... અભેદકો અમેચકકો ધ્યેય બનાકર, દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે પરિણમના નિર્મળ સમ્યક્ હોં નિશ્ચય, વ્યવહારની અહીંયા વાત હૈ નહીં. આહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન ઔર ચારિત્ર તીન ભાવોંસે એ હોતા હૈ, અન્ય પ્રકારસે નહીં એ વ્યવહારની ક્રિયાસે અને ભેદસે ને રાગાદિસે મુક્તિ નહીં હોતી. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વ્યવહાર રત્નત્રયકા કઠ્ઠા હોઈ કોઈ ઠેકાણે, ભિન્ન સાધ્ય સાધન, પણ એ તો સાધનકા જ્ઞાન કરાયા હૈ. આહાહાહા ! ત્યાં પકડે કે દેખો ભિન્ન સાધ્ય સાધન કહા હૈ, અરે પ્રભુ ! સાંભળ તો ખરો ભાઈ, એ તો રાગકી મંદતાકી યોગ્યતા થી તો ઐસા જ્ઞાન કરાયા, એ તો સુળતાલીસ નયમેં ભી ઐસા આયા હૈ, વ્યવહારનયસે હોતા હૈ, ક્રિયાનયસે મુક્તિ હોતી હૈ, જ્ઞાનનયસે મુક્તિ હોતી હૈ આરે પ્રભુ, આહાહા... એ તો એક જ સમયમેં ઐસી યોગ્યતા ગિનનેમેં આઈ

હૈ, કોઈકો જ્ઞાનસે હોતા હૈ ને કોઈકો ક્રિયાનયસે હોતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ત્યાં તો કાળનયસે ભી મુક્તિ હોતી હૈ ને અકાળનયસે હોતી હૈ, તો કોઈકો કાળનયસે ને કોઈકો અકાળનયસે એમ હૈ ત્યાં ? એ તો એક વ્યક્તિકો, આહાહાહા... અપના સ્વકાળસે હોતી હૈ ને અકાળ નામ સ્વભાવ ને પુરુષાર્થસે હોતી હૈ યે અકાળ. આહાહાહા... સમજમેં આયા ?

બહુ માર્ગ સૂક્ષ્મ ભાઈ ! આહાહા ! અન્ય પ્રકારસે નહીં યહ નિયમ હૈ, અપના શુદ્ધ દ્રવ્ય કો ધ્યેય બનાકર એક અમેયક શુદ્ધકો ધ્યેય બનાકર, જો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રમેં પરિણમના વોહિ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. એ પર્યાયસે સમજતે હૈ તો પર્યાયસે સમજાયા હૈ. સમજમેં આયા ? એ લિખેગા. આહાહા ! એ આગળ લિખેગા. વ્યવહારીજન પર્યાય ને ભેદરૂપસે સમજતે હૈ ઈસલિયે યહાં જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ભેદસે સમજાયા હૈ, હૈ ને નીચે ? હા, છેલ્લે કે આ ક્યું કહા ? વળી એમ કહે કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રપણે પરિણમના એ તો ભેદ કહા કે લોકો ભેદસે સમજ સકતે હૈ એ અપેક્ષાસે કહા હૈ. આહાહાહા... બાકી સમજાના હૈ તો અભેદ. આહાહાહા... આહાહા !

એક બાઈ કહ્યું હતું ને એક ફેરી જુવાન બાઈ હતી રૂપાળી એમાં એને શીતળા નીકળ્યા શીતળા, શીતળા સમજતે હૈ (શ્રોતા:- ચેચક) હા એ, તે દાણે-દાણે ઈયળ કીડા લાકીમેં ઉસકા ધણીકી બીજી થી પહેલી મરી ગઈથી આ બીજી પરણ્યોતો. બે વર્ષના લગ્ન એમાં એ ઈયળુ પડી. આહાહા ! એ તળાઈને, તળાઈ કયા કહેતે હૈ ? ગદી ગદી ઐસે ફરે તો હજારો કીડા, આમ ફરે તો હજારો કીડા અને પીડા-પીડા-પીડા એની માને કહે કે બા મેં આ ભવમાં આવા પાપ નથી કર્યાં. મારાથી સહન થતું નથી, સૂયું જાતું નથી, બેઠા જાતું નથી. આહાહાહા ! દેહ છૂટી ગયો. અમુક વખત રહ્યો વખત પીડા-પીડા-પીડા.

અરે પ્રભુ તેં અનંતવાર ઐસા સહન ક્રિયા હૈ, સમ્યગ્દર્શન બિના, આહાહાહા ! એવા અનંતા ભવ પ્રભુ, કાલે નહોતું ગાયું ભાઈએ, તારા દુઃખને દેખીને જ્ઞાનીઓને પણ રૂદન આવ્યા છે. આહાહા ! ભાઈ ! તને એટલા દુઃખ થયા. આહાહા ! નરકમાં નિગોદમાં એ દુઃખને દેખી જ્ઞાનીઓને આંસુ આવે છે, અરરર આ શું ? કરૂણા આવે છે કહે, આહાહા ! ભાઈ ! તારે બચવાનો ઉપાય તો આ એક છે. આહાહા ! ભગવાન પૂર્ણાનંદકા નાથ ઈસકા આશ્રય લે, તેરી સિદ્ધિ હોગી, દુઃખકા નાશ હોગા. આહાહા ! દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાવાર્થ:- “આત્માકે શુદ્ધ સ્વભાવકી સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ અથવા સર્વથા મોક્ષ સાધ્ય હૈ” દેખો સાધ્ય આ વ્યાખ્યા કરી આહીં, દ્રવ્ય ધ્યેય તે અહીં નથી લેવું અત્યારે. આત્માની શુદ્ધ સ્વભાવકી સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ, એટલે કયા ? શુદ્ધ સ્વભાવ તો હૈ, શુદ્ધ સ્વભાવ તો હૈ, પર્યાયમાં સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ હોની. આહાહા... સમજમેં આયા ? શુદ્ધ સ્વભાવની સાક્ષાત્ ક્યોં કહા ? પર્યાયમાં બતાના હૈ. આહાહાહા... એ ભગવાન શુદ્ધ સ્વભાવકા ભંડાર પરમાત્મા ત્રણ લોકકા નાથ એ તો હૈ હી, પણ ઉસકી પર્યાયમેં શુદ્ધ સ્વભાવકી પ્રાપ્તિ હોના, એ સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આવી વાતું બાપુ ! આત્માકે શુદ્ધ સ્વભાવકી સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ અથવા સર્વથા મોક્ષ સાધ્ય, કયા કહેતે હૈ ? વસ્તુ તો મોક્ષ સ્વરૂપ હૈ હી, સાક્ષાત્ પ્રગટ સ્વભાવ વસ્તુ તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં

સાક્ષાત્ પ્રાપ્ત કરના, મુક્ત સ્વરૂપ તો હૈ હી. સમજમેં આયા ? એકલા શુદ્ધ સ્વભાવ સ્વરૂપ તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ કરના અથવા પર્યાયમેં મોક્ષ કરના આ સાધ્ય હૈ. ધ્યેય ભલે મોક્ષ સ્વભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, પણ પર્યાયમેં મોક્ષ પ્રાપ્ત કરના યે સાધ્ય હૈ. આહાહાહા ! સ્વભાવ તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં શુદ્ધ પ્રાપ્ત કરના યહ સાધ્ય હૈ. મુક્ત તો હૈ હી, પણ પર્યાયમેં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરના યે સાધ્ય હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાત છે.

પરમ સત્ય ત્રણ લોકનાં નાથ, તીર્થકરોનાં આ અવાજ છે, દિવ્ય ધ્વનિ છે, એ સંતો જગતની પાસે આડતિયા બનકર બતાતે હૈ, માર્ગ તો આ હૈ પ્રભુ ! આહાહા ! આત્માકે શુદ્ધ સ્વભાવ તો હૈ હી ત્રિકાળ, આત્મા મોક્ષ સ્વરૂપ તો ત્રિકાળ હૈ હી, સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ, વર્તમાનમાં પ્રાપ્તિ અને વર્તમાનમાં મોક્ષની દશા, આહાહા... એ સાધ્ય હૈ, આત્મા મેયક યા અમેયક, વ્યવહાર અને નિશ્ચય, ભેદ અને અભેદ, એસે વિચાર હી માત્ર કરતે રહેનેસે સાધ્ય સિદ્ધિ નહીં હોતી. એસે સાધ્ય નામ મુક્તિકી પર્યાય શુદ્ધ સ્વભાવકી પૂર્ણ પ્રાપ્તિ એસા વિચાર કરનેસે નહીં હોતી. આહાહાહા... આત્મા મેયક અમેયક એસે વિચાર માત્ર કરનેસે સાધ્ય સિદ્ધિ નહીં હોતા.

પરંતુ દર્શન, શુદ્ધ આત્માકા અવલોકન પણ દર્શનકા અર્થ એ કે ત્રિકાળીકા અવલોકન, પ્રતીત, ત્રિકાળી સ્વભાવકી, અવલોકન નામ પ્રતીત, અવલોકન નામ જાણના પ્રતીત. આહા ! અવલોકન નામ જ્ઞાન, શુદ્ધ સ્વભાવકા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનના એ જ્ઞાન, શુદ્ધ સ્વભાવકા જ્ઞાનમેં પ્રત્યક્ષ વેદન હોના એ જ્ઞાન, ઔર ચારિત્ર, આહાહાહા... શુદ્ધ સ્વભાવકા અવલોકન એક, જ્ઞાન શુદ્ધ સ્વભાવકા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનના. આહાહા ! રાગ ને નિમિત્તકા અવલંબન બિના ભગવાનકા જ્ઞાન સીધા જ્ઞાન હોના. આહાહાહાહા !

ઇન્દ્રિયસે જો જ્ઞાન હુઆ હૈ જ્ઞાનકર એ જ્ઞાન નહીં, આહાહાહાહા... શાસ્ત્ર પઢકર, શાસ્ત્ર ભણકર જે જ્ઞાન હુઆ એ તો શબ્દજ્ઞાન હૈ, આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? અહિંયા તો જરીક શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હો અને કથન કરનેમેં જોર દે જોર વરસાવે પણ કયા હૈ જોર, પ્રભુ તેરા લક્ષ તો તુમ ચૂક જાતે હૈ. આહાહા ! દુનિયા રાજી થાય. રાજી કરનેકો તો એ કહેતે હૈ, અરેરે ! એ તો વિપરીત દૈષ્ટિકા ભાવ હૈ. આહાહા !

અહીંયા કહેતે હૈ કે શુદ્ધ સ્વભાવકા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનના એ જ્ઞાન. આહાહા ! આહાહાહા ! ઔર ચારિત્ર, શુદ્ધ સ્વભાવમેં સ્થિરતા એ સાધ્યકી સિદ્ધિ હૈ. ભગવાન આત્મામાં સ્થિરતા એ ચારિત્ર હૈ, આહાહા ! શુદ્ધ સ્વભાવકી શ્રદ્ધા, આહાહા... અવલોકન, અવલોકવું એટલે દેખવું એટલે શ્રદ્ધવું. અને શુદ્ધાત્માકા જ્ઞાન, આહાહાહાહા... તે પણ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનાં. આહાહાહા ! ભગવાન પરમાનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ ઉસકો જ્ઞાન પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનાં, પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનાં, કોઈ અપેક્ષા રાગકી નહીં, અરે પ્રભુ આ તે કાંઈ વાત છે ? ઔર એ સ્વરૂપમેં સ્થિરતા કરના. આહાહાહા ! આ દર્શન, જ્ઞાન ને ચારિત્ર, સાધ્યકી સિદ્ધિ હોતી હૈ, એ રીતે હોતી હૈ વહી મોક્ષમાર્ગ હૈ અન્ય નહીં. દૂસરા કોઈ મોક્ષમાર્ગ હૈ નહીં. આહાહાહા...

આ તો કહે મોક્ષમાર્ગ બે છે, એ તો નિરૂપણ કથનની અપેક્ષાએ કહા હૈ, વાસ્તવિક તો એક હી મોક્ષમાર્ગ હૈ. આહાહા ! અરેરે બે પડખાના મોક્ષમાર્ગ ? એક તો રાગ તો મોક્ષમાર્ગ હૈ એ તો બંધકા માર્ગ હૈ, બંધકા માર્ગકો આરોપસે મોક્ષકા માર્ગ કહા. આહાહા...

વ્યવહારીજન, અહીં હવે કયા કહેતે હૈ, કે તમે બહુ પહેલે તો ઐસા કહેતે થે કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ પર્યાય એ મેચક વ્યવહાર, અશુદ્ધ, ઐસા કહેતે થે. વળી તુમ્હે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકો પરિણમના ઐસા કહા. સમજમેં આયા ? વળી એકરૂપે નહીં તીનરૂપે પરિણમના ઐસા કહા. પહેલે તો કહેતે થે કે એ તો અશુદ્ધ હૈ, વ્યવહાર હૈ, મેચક હે. વ્યવહારીજન પર્યાયમેં સમજતે હૈ એ સમજાનેકી રીત બીજી કયા કહે બાકી. આહાહાહા ! ભેદમેં સમજતે હૈ યૂં ઉસકો ભેદ કરકે બતાવે તો સમજતે હૈ. આહાહાહા ! કે ઈસલિયે યહાં જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રકા ભેદસે સમજાયા હૈ દેખો, નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર એ ભેદસે સમજાયા હૈ, એ ભેદસે સમજતે હૈ, એ કારણે બાકી વસ્તુ તો અભેદ હૈ. આહાહાહા !

આઠમી ગાથામાં કહા ને ? કે દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર કો પ્રાપ્ત હો એ આત્મા, એ તો વ્યવહાર કહા. સમજમેં આયા ? વ્યવહાર કહેકર આચાર્યે ઐસા કહા આઠમી ગાથા, કે વ્યવહાર કહેતે હૈ ને વ્યવહાર વિકલ્પમેં આયા હૈ પણ અમારે ભી વ્યવહાર અનુસરવા લાયક નહીં. ઔર તેરે ભી વ્યવહાર અનુસરવા લાયક નહીં. આહાહાહા ! અનાર્ય આવે છે ને ? આહા ! (શ્રોતા:- અનુસરવા લાયક નથી એવા ભાવથી ધર્મ થાય ?) એવો વિકલ્પ આવે સમજાવ્યા વિના, આવ્યા વિના રહેતો નથી, પણ એનાથી ધર્મ થાય એ નહીં. એને અનુસરવા લાયક નથી. ભેદથી સમજાવ્યા ભગવાન આત્મા દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકો પ્રાપ્ત હો એ આત્મા, પણ વો ભેદકો આદરણીય અનુસરણ કરને લાયક નથી. એ તો તેરે સમજનેકો મૈં કહા મેરે ભી વિકલ્પ આયા હૈ તો ભેદસે કહા, મેરે ભી વ્યવહારકો અનુસરણ કરને લાયક નહીં. આહાહાહા ! આવી વાતું હવે ભારે આકરું પડે. આહાહા ! આખો દિ' ધંધામાં રોકાય એમાં કોક દિ' સાંભળવા જાય એમાં આમ માથે બેઠો હોય એ પંડિત એ કહે એ માનવું. એ એક જણો એમ કહે છે અરે બીજુ કયાં પણ એને ખબરેય ન મળે એને બિચારા, પાપમાં પોટલા પડયા આખો દિવસ બાયડી છોકરા ને એમાં આવીને નવરો હોય તો સાંભળે તો ઓલો માથે પંડિત કહેતો હોય જે નારાયણ, (એને એમ થાય કે) એ પણ સમજીને કહેતા હશે ને ? આહાહા...

અહીં કહેતે હૈ કે આ જો દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકા પરિણમન કહા, તો હમ તો પહેલેસે મેચક ને ભેદ ક્રિયા થા, પણ વો રીતે સમજતે હૈ તો સમજાયા હૈ, બાકી તો દૈષ્ટિકા વિષય તો અભેદ હૈ વો તરફ હી લે જાના હૈ. હૈં ! યહાં જ્ઞાન-દર્શન-ભેદસે સમજાયા હૈ. હવે વિશેષ કહેગા. (શ્રોતા:- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ...)

* કેટલાકને એમ થાય કે આ ગજા ઉપરાંતની વાત છે ! અરે ! ગજા ઉપરાંતની શું ? એક સમયમાં કેવળજ્ઞાન લ્યે એટલું એનું ગજું છે. આ તો હાથી ઉપર ફૂલ મૂકવા જેવી હળવી વાત છે.

(દૈષ્ટિકાં નિધાન - ૪૬)